

Rastoča knjiga v Trebnjem

Prva stalna razstava Rastoča knjiga je bila v Trebnjem

■ **Jože Zupan** je bil 20 let profesor materinščine na šoli v Šentrupertu in toliko let tudi ravnatelj šole. Poleg nekaj stalnih razstav *Rastoča knjiga* je postavil še razstavi *Slovenske slikanice za otroke sveta* (500 slikanic naših avtorjev in ilustratorjev v tujih jezikih) in *Izvirne ilustracije mladinskih del* (okoli 450 podarjenih izvirnikov). Tako je šola tudi galerija, obe razstavi pa se še vedno širita.

Pred štirinajstimi leti je 11. aprila ob Golievih spominskih dneh v Trebnjem nastala prva stalna razstava Rastoča knjiga občine Trebnje – prisluhnil sem nasvetom pobudnika dr. Janeza Gabrijelčiča, dodal pa sem ji pogled, ki se je v meni razraščal, ko sem se v mislih pripravljaj na zbornik Korenine naše preteklosti: če hočemo načrtovati prihodnost, moramo v sedanost vtakati vrednote preteklosti.

Stalna razstava Rastoča knjiga v Centru za izobraževanje in kulturo Trebnje (foto: Silvo Šinkovec)

Zavedal sem se, da svet ni od danes, pač pa je vanj vtakano znanje nešteti rodov in mi smo dediči tega znanja. Lahko rečem, da je listanje po biografskih leksikonih že dolgo moje priljubljeno branje. Že ob bežnem pregledu sem spoznal, da se je na ozemlju nekdanje občine Trebnje rodilo ali tod ustvarjalo nešteto pomembnih osebnosti. Potreben je bil samo zunanji vzgib, ki bi sprožil potrebo po njihovi predstavitvi. V tistem času je bila tudi želja, da bi bolj poudarili pomen domačina, akademika Pavla Golia. Ker sem bil predsednik Golieve bralne značke, sem bil vključen v ta prizadevanja. Pravo spodbudo pa je dala prva predsednica Društva Rastoča knjiga Tatjana Fink. Predlagala je, naj bo slovesnost trajneje zapisana v spomin, ko bo Trimo zaradi podpore gibanju dobil zlati list Rastoče knjige. Zdelo se mi je, da sem komaj čakal na uresničitev zamisli, vse se je hitro odvijalo. 29. januarja 2003 sem predlagal, naj bi se nekdanje garderobne omarice v avli CIK Trebnje spremenile v razstavne vitrine. Zamisel je podprla tudi županja Marica Škoda, nadvse zavzeto pa se je v ureditev razstavnih prostorov vključila direktorica CIK Trebnje Darinka Tomplak, predhodnica današnje direktorice Patricije Pavlič, sedanje skrbnice zbirke. Hitro je prišel 11. april 2003, ko smo nadvse slovesno odprli prvo takšno razstavo v Sloveniji. Vzdušje je bilo res enkratno; ob prvi postavitvi stalne razstave smo vključili samo štiri živeče osebnosti: sopranistko Vilmo Bukovec, prvega slovenskega nadškofa in metropolita v samostojni Sloveniji dr. Alojzija Šuštarja, dramsko igralko Ivo Zupančič in ilustratorja Lucijana Reščiča; žal so danes vsi že pokojni, v nas pa so živi spomini na vse, ki so s svojim delom dali bistven pečat Temeniški in Mirnski dolini.

Vesel sem, da je razstava odmevala tudi navzven. Tako smo na rojstnih hišah odkrili spominske plošče jezikoslovcu dr. Francetu Tomšiču v Trebnjem, dr. Alojziju Šuštarju na Grmadi in pesnici Vidi Brest v Šentrupertu. Vilma Bukovec, Iva Zupančič, dr. Miha Japelj in dr. Janez Gabrijelčič pa so postali častni občani občine Trebnje. Rastoča knjiga se je v Trebnjem nekajkrat širila; še vedno so imena,

ki bi s svojim delom zaslužila, da bi bila zaznamovana na tej razstavi. Vesel pa sem, da se je kulturno poslanstvo Rastoče knjige tudi po zaslugi pobudnika dr. Janeza Gabrijelčiča vsaj na Dolenjskem močno razširilo; marsikdo si je pred postavitvijo Rastoče knjige ogledal razstavo tudi v Trebnjem. Čar Rastočih knjig pa je v tem, da je vsaka malo drugačna – vanjo vsak pobudnik dá svoje srce ...

Ko se je območje nekdanje občine Trebnje razvilo v občine Mirna, Mokronog – Trebelno, Šentrupert, Trebnje, se je naša razstava preimenovala v Rastočo knjigo Temeniške in Mirnske doline ter ostala povezovalni člen med vsemi občinami. Hkrati pa dopušča možnost, da ima vsaka občina tudi svojo Rastočo knjigo, saj vsakdo pripada najprej kraju, nato pa še pokrajini.

To načelo je prva uresničila občina Šentrupert. V prenovljeni in povečani šoli, ki ima zaradi stalnih razstav *Slovenske slikanice za otroke sveta* in *Izvirne ilustracije mladinskih del* tudi galerijo, je 19. septembra 2010 nastala tudi stalna razstava Rastoča knjiga občine Šentrupert. Tudi na tem področju je nekaj žlahtnih imen – naj bodo predstavljena samo za vzorec. V Šentrupertu je bil doma dr. Jožef Mihael Skedl, ki je v Gradcu predaval pravo v slovenskem jeziku – torej je bil naš jezik še pred ustanovitvijo lastne univerze univerzitetni jezik. Edvard Hoffer je bil verjetno prvi Slovenec, ki je rojake seznanil z darvinizmom. Profesor Ivan Steklasa je ustvaril nepogrešljivo delo *Zgodovina župnije Šent Rupert na Dolenjskem*. Legendarni učitelj je bil ravnatelj Aleksander Lunaček; po njegovem sinu dr. Pavlu Lunačku se imenuje šola. Dr. Slava Kristan Lunaček je med hudo gospodarsko krizo v šole uvedla malice, po 2. svetovni vojni pa je za otroke poskrbela s socialnimi kolonijami. Iz teh krajev je bila pesnica Vida Brest, ki je svojo najboljšo pesniško zbirko *Tiho, tiho, srce* dobila šele deset let po svoji smrti. Tudi ta razstava se je že nekajkrat širila.

Hkrati je v preddverju galerije na namig dr. Janeza Gabrijelčiča nastala še Rastoča knjiga svetovne mladinske književnosti. Z njo je Jože Zupan, slavist, nekdanji ravnatelj in avtor več razstav, uresničil tudi načelo legendarne urednice Mladinske knjige dr. Kristine Brenkove, naj bodo najlepša mladinska dela posameznega naroda last vseh otrok sveta. Med razstavljenimi knjigami bi posebej izpostavil več izdaj Levstikovega Martina Krpana v različnih jezikih; Jurčičevo Kozlovsko sodbo v Višnji Gori imamo v desetih različnih jezikih; avtor razstave pa je ponosen, ker je Marjan Marinšek, nekdanj največji poznavalec dela Astrid Lindgren, podaril izvod Pike

Zavedal sem se, da svet ni od danes, pač pa je vanj vtakano znanje nešteti rodov in mi smo dediči tega znanja.

Nogavičke, ki je izšla 1946. leta na Švedskem, zraven pa še izvod v nemškem jeziku, iz kakršnega je dr. Kristina Brenkova prevedla najbolj popularno mladinsko delo Pika Nogavička. Razstava se širi s priložnostnimi podarjenimi knjigami in z nagrajenimi deli slovenske mladinske književnosti.

Ob 30-letnici poimenovanja šole pa je bila 2. aprila 2013, na dan šole in mednarodni dan mladinske književnosti, postavljena še razstava Rastoča knjiga OŠ dr. Pavla Lunačka Šentrupert. Osrednji del je posvečen velikemu Šentruperčanu, akademiku in dvakratnemu Pre-

šernovemu nagrajencu dr. Pavlu Lunačku. Bil je začetnik sodobnega porodništva in ginekologije, med narodnoosvobodilno vojno pa je bil organizator partizanskih bolnišnic, kar predstavlja evropsko izjemnost. V nadaljevanju so predstavljeni številni zborniki, ki jih je pripravil ravnatelj Jože Zupan, oblikoval pa sedanji župan Rupert Gole. Med njimi je treba še posebej omeniti zbornik *Dr. Pavel Lunaček*; delo je bilo osnova za TV-dokumentarni film *Vdih življenja* – tako bo spomin na dr. Lunačka trajno zaznamovan.

Pomagal sem postaviti tudi Rastočo knjigo Veliki Gaber. Avtor vseh razstav pa je še posebej vesel, ker se duh Rastoče knjige širi tudi skozi *Abecedo vrednot*, ki jo je pripravila prof. Janja Jerovšek.

Obe stalni razstavi – tako v Šentrupertu kot v Trebnjem – se bosta še letos širili za nekaj žlahtnih imen, razstava Rastoča knjiga Temeniške in Mirnske doline pa se je obogatila tudi ob letošnjih Golievih dnevih.

Avtor prve stalne razstave je namreč moral popustiti nekajletnemu prigovarjanju, zakaj njegovega imena ni zraven. Branil se je s tem, da je vsa razstava njegovo delo, torej tudi del njega. Zaradi spoštovanja do predlagateljev in do lastnega dela pa je zdaj sestavni del razstave tudi njegovo delo ...

Prepričan sem, da bo čas vedno bolj naklonjen vrednotam posameznih oseb, vključenih v razstavo Rastoča knjiga, saj brez znanja preteklih rodov ne more biti ustvarjalne prihodnosti. ◀